

Llibre d'òbits de la Parròquia de Santa Maria del Mar de Palamós

NOTES

Als 3 d'Abril, Diumenge de Rams de l'Any de la Nativitat del Senyor 1678 predicant la quaresma en l'esglèsia parroquial, el R. F. P. Caldes de l'Ordre de S. Francesc intentà de fer una professó anomenada Via Crucis sens preceir primerament llicència del P. Rector ni menos del M. J. Sr. Bisbe o de son Vicari General amb que el dit dia Diumenge de Rams havent ell ja convidat al poble el divendres de Passió que per dit dia se faria la dita professó partint de dita iglèsia *fins al puig Tavell on havia posades les Creus per fer dita Professó.*

1678.—Professó feta per falta d'aigua. Creu alta, capes pluvials, bordons i amb el Sant Crist qui està en la Capella de Sant Telm de dita vila a Ntra. Sra. de Bell-lloc amb tot el poble congregat.

1680.—Altra professó a la Bell-lloc. Falta d'aigua a tot Catalunya.

1681.—Morí el Governador de Palamós Don Rodrigo Ordóñez Lara. Fou enterrat en el Convent de Ntra. Sra. de Gràcia. Els Religiosos aportaren 2 broca's de vi i dos pans conforme s'acostuma en dita esglèsia parroquial i el Rector s'emporta un brocal i un pa. Damunt la caixa funerària hi havia un cobretaula de primaveres que passà a servei parroquial.

En 1683, governava Palamós D. F. Bernat Barona. Morí, llavors, la Duquessa de Tessa, muller de l'Excm. D. Francisco de Cardona, Duch de Tessa, Comte de Palamós el qual havia mort en 1659. Se li feren fer nou tocs pel senyor Claver. S'ha fet un túmol al mig de l'esglèsia cremant 6 atxes. Predicà les funeràries el P. Fr. Martí d'Igualada de l'Orde dels Caputxins que aleshores predicava la Quaresma. L'ofici el pagaren els Jurats.

20 de Desembre de 1683. — Foren enterrats en el cementiri de l'esglèsia, anomenat el cementiri dels forasters i a la part del Baluart anomenat Baluart d'En Baulida 45 cadàvers trets per la mar en la platja i ribera del mar junt al dit Baluart de la barca anomenada «La Concepció» governada pel patró Jeroni Castany de la ciutat de Mallorca de pes de 2 mil i tants quintars poc més o menys, la qual naufragà en el moll de dita present vila el 19 de Desembre de 1683 entre les nou hores de la nit, los quals cadàvers—gairebé tots mallorquins— foren enterrats en dos grans sots fets pels habitants de Palamós.

L'esposa del Governador D. Francisco Bernart Varona fou enterrada dins la capella de Sant Jaume del Convent de Ntra. Sra. de Gràcia.

Josep Marlès de la Nahuna, mort en el Castell nomenat La mitja lluna que mira al port de mar.

Es retreuen la Casa o Cortel de la Porta de Mar, el Castell de Cavalleria situat dins la vila, la Casa del Forn.

Tomàs Altaver, sargent major de la Plaça de Palamós, fou enterrat baix les grades de la capella de Ntra. Sra. del Roser.

Mort Josep Martí, Artiller de la plaça de Palamós, el qual fou nafrat pels francesos quan tenien el castell sitiàt.

En 1701 hi hagué un robo a l'Església.

19 de Desembre de 1702.— En la part de detràs de l'Església en el Baluart dit d'En Baulida succeí una furiosa tempestat en el mar. Se perdé una barca gran com en 1683 en el mateix dia, però se salvaren patró i mariners. Venia dita barca de Turquia carregada i molt rica. I com venia d'aquella part s'els féu fer habitació en l'arena amb els naturals de la present vila qui els ajudaren a ajustar allò que la mar tenia de llur càrrec perdut fins que rebés la vila resposta de Barcelona com s'havia de procedir per no quedar la terra infecta.

A 7 de Gener de 1704 naufragà a la Fosca un llagut amb xàvega. Moriren el seu Patró En Tomàs Tauler i Moret i tots els tripulants. Els cadàvers foren portats a Sa Tamardia.

Mort de Francesc Cels, beneficiat del benefici de residència fundat als Sants Metges. Fou enterrat en la mateixa capella.

Als 8 de Novembre de 1714 arribà al port de la present vila una barca genovesa en la qual anava un captiu cristià anomenat Manuel de France, portuguès, el qual havia 3 anys que era esclau de moros, i com son amo mo-

ro el comandàs embarcar-se en Alger amb un vaixell corsari i venint amb dit vaixell a les costes de Catalunya, captivaren 4 homes prop Barcelona qui navegaven amb un llaüt, el patró del qual llaüt se deia Nicolau Roca, altre Joan Agustí, altre Joan Bajandes i altre Llach i després dos dies, captivaren 3 homes qui pescaven en altre llaüt davant la present vila i de nit, un dels quals se deia Nicolau Badia i l'altre Damià Savalls i l'altre Gaspar Ramis. I testificà dit Manuel de France haver-los tractat moltes vegades dins lo dit vaixell i menjat i begut amb els dits 7 esclaus i partit sa porció i vestit diferents dies amb un i altre d'aquells i ha donat també els senyals i notícia de la fisonomia de cada un d'ells, els quals anant així navegant esclaus, fou combatut el vaixell moro el 21 de Septembre passat, dia de Santa Ursula pel vaixell anomenat *Santa Catarina de les Flotes de Malta* i fou destruït el vaixell moro i com en aquella ocasió se trobassen dins de dit vaixell 43 cristians esclaus entre els quals eren els 7 dalt nomenats, els 6 dels quals eren de la present vila i el qui s'anomenava Llach era de Calonge, s'ofegaren tots en el mar dit dia del combat, menos el dalt testificant portuguès i altre espanyol, tot lo qual preguntat i molt escudrinyat per mi Pere Gispert, Rector, en presència de l'Honorable Antoni Garrell, Jurat i el Sr Joan B. Cervià i Pons de la dita vila, ha jurat dit testificant tot lo sobre dit ser veritat i ha assegurat son jurament amb el sello i a patent del molt venerable comendador de Ma ta, per lo que faig la present certificació per dits difunts. *Animæ eorum requiescant in pace.*

Qüestions escolars

Confiança

En l'amor a la vila nadiua de molts del palamosins absents hi tenim plena confiança. El gest que férem públic en el nombre anterior n'és la primera guspira, i sabem positivament que ella ha calat foc al bell mig del cor d'altres benvolguts compatricis que esperaven una oportunitat per a abrandar llur entusiasme a favor del projecte de les futures escoles graduades.

No trigarem gaires setmanes en veure notablement engruixida la subscripció suara oberta per a la compra dels terrenys escolars. Fins hi ha qui acarona el desig de poder formalitzar la compra a començaments d'any nou. Els donatius necessaris és quasi segur que estaran ja en mans de la Comissió, però... torna a córrer el remoreix sobre beneficis extraordinaris per part dels terratinents d'uns terrenys que encara són un focus d'infecció. I si aquesta

cobdícia fos certa, l'expropiació forçosa vindria a ajornar la solució del problema. Tant-de-bo siguin falòrnies aquests mals propòsits!

De no existir aquesta crisi tan aguda arreu del món, no els terrenys escolars, els edificis tots sortirien de les butxaques dels palamosins voluntàriament exilats. No volem creure que els nostres compatricis siguin d'inferior condició que alguns acabats de les rodalies. A Calonge han tingut un Roure que els hi ha llegat una Escola i un Hospital; Palafrugell compta amb un Torres Jonama que li ha promès unes Escoles que es puguin comparar amb les dels Estats Units; Caldes de Malavella trobà un donador de l'Escola de nois en la persona del seu Diputat a Corts, En Narcís Pla i Deniel; Cadaqués venerarà eternament la memòria d'En Frederic Rahola, per haver aixecat l'Escola de nenes que porta el nom de la seva santa muller.

Palamós, en altres circumstàncies, també en trobaria de filàntrops que es despreguessin de trenta o quaranta mil duros, quantitat màxima a que pot arribar el cost d'un edifici escolar dels que necessita la nostra benamada vila. Gran fora el nostre goig poder llegir al front d'una de les nostres Escoles un nom palamosí, de la mateixa faisó que admirem el d'En Baixeras, a Barcelona; el dels germans Ribas a Rubí; el de N'Evarist Fàbregas, al Centre de Lectura de Reus; el d'En Pau Vila, a Barcelona i a Lleida; el d'En Pe-reanton, a Granollers i el de tants d'altres com seria llarg d'esmentar.

No hi pensem, volgutíssims llegidors, en semblants generositats, perquè actualment són somnis gairebé irrealitzables. Més val que estudiem les possibilitats, creguts de que un dia o un altre aqueix home superior, devot fervent de la cultura popular, sorgirà com per encant d'allà on menys l'esperem.

T.

* * *

Subscripció pro Terrenys escolars

(Quantitats ingressades en la Caixa d'Estalvis de Palamós)

Gràcia Sureda, Vidua de Ventura
J. Ventura i Sureda

	500	ptes.
	500	»
Total	1.000	»

Vetlla d'estiu

Lema: POR

(Premi del Centre Econòmic)

Corria el ple de l'estiu i durant tot el dia el calor era xafagós, implacable. S'havia ressecat la terra, fins a clivellar-se, i munts de pols tova i volandera curullaven carrers i camins.

Les pobres plantes abrusades, ni tan sols tenien el consol d'una queixa, que la carícia suau d'un tebi alè de vent permetés formular, i cap d'elles tenia ni un efímer tremolís.

Però arribaven les hores reposades i quietes de la nit. Les ombres s'allargassaven amb lassitud sobre manta cosa i una mica de ventitjol fresquet que venia de marina feia estremir en prou feines el fullatge.

La lluna nedava magestàtica en la magnificència immaculada de l'atzur i la seva claror donava misteris a les aigües dormides i al remoreig sensual del fullatge que treia lluiçors estranyes a cada estremítut.

Era en aquella hora calmosa i reposada, quan tothom eixia als carrers i en la porta de cada casa s'hi feia la rodona dels que «paraven la fresca».

Havia fugit la lassitud i la mandra de la diada xafagosa i fluïa fàcilment la conversa i més d'una llengua verinosa regustava el mal i s'endinzava com un fibló en xafarderies.

A càn Damàs s'abstenien de seguir la costum establerta i en lloc d'eixir al carrer es quedaven a l'eixida de la casa on també hi feia fresca en aquella hora, i potser més i tot que al carrer.

L'eixida era bastant gran, gairabé quadrada, i plena de testos de clavells i hortènsies. La protegia l'ombra propícia i fresquívol de quatre acàcies d'atapeït i vellutat fullatge i d'aromàtics penjolls de raïms blancs. En llurs branques periòdicament anidaven cries de rossinyols que en aquesta hora cantaven i refilaven follament.

Les rodones que es feien en aquesta eixida, comunment es composaven de les dues dones de la casa, En Damaset i alguna veïna que tota camàndoles i manyagueries, ja havia vingut abans d'hora acaritant l'esperança d'ésser convidada a quedar-se a «pendre la fresca».

En la reunió d'avui hi figuraven la Catrina i la Cristineta.

La primera era una dona baixa, grassona i quelcom panxuda, vermella de cara, amb ulls vius i bellugadíssos, nas arremengat i bífia. Escoltava molt i enraonava en prou feines. Abusava dels monosil·labs i si mai començava

una frase la deixava sovint sense acabar. Quan reia, sols es dibuixava per la polpa de son llavi inferior una ombra de somriure sempre aprovatiu.

Contribuïen sens dubte a totes aquestes característiques l'ésser la propietària de la gavella del costat de càn Damàs, el graner de la plaça i el més important del poble.

El tenir que escoltar durant tot el dia tanta infinitat de diverses converses, de queixes, de confidències i el contestar donant sempre la raó al que s'exclamava, compadint-se del queixós, agraint i promentent reserva al confident, fent la rialleta a les xafarderies, sens dubte eren causes de que en ella s'hagués perdut la definida personalitat i de que son caràcter propi hagués esdevingut una cosa estargida i indefinida. Millor dit, la Catrina no tenia caràcter com tampoc tenia opinions. Ella, les coses, les creia i no les creia, eren veritat i no ho eren i així per l'estil sempre apareixien en les seves respostes els dubtes i l'ambigüitat. Això sí, ella, mai renyia amb ningú.

Aquella gavella que posseïa, que tant estimava i que era tota la seva il·lusió era una botigueta petita com un cop de puny i que ja venia dels vesavis de la Catrina, sens haver canviat ni una sola característica ni haver variat un sol aspecte. Mudava tan sols de propietari, però de res més.

La Catrina era soltera i vivia sola. Un germà seu havia mort físic feia cosa d'uns vint anys i des d'aleshores que havia viscut sempre en solitud passant-se les hores del dia entre el taulell i la cuina.

En Damaset, el noi de la casa, recordava molt bé que es deia que hi havia qui li proposava amb insistència el matrimoni. Deien, també, que si era pel reconet, que se suposava tindria. Però ella, endevinant o no les intencions bastardes, sempre deia que per ara no, que més tard veuríem.

—Això de decidir-se de cop i volta sol portar molts disgustos! Res si perd amb esperar i pensar bé les coses, perquè el sí, és un moment i el casar-se és per a tota la vida.

I amb aquestes o semblants raons allargava indefinidament les esperances dels seus galants.

La Cristineta era quelcom més vella que la Catrina. Duia curiosament pentinats i cubria amb un mocador de seda negra, els blancs i escassos cabells que posseïa.

La seva cara era de pell arrugada i pansida—com aquella fruita que ha sofert els rigors del fred—i son color tan fi i delicat com el d'aquelles pomes oloroses—que semblen de cera—que les velletes guarden en els armaris i calaixeres per a que perfumin la roba blanca. Pomes oloroses, tan grogues com els ciris que cremen en els altars, els altars humils i rurals, els que encara no coneixen les lluminàries modernes sinó tan sols els ciris de cera crepitant i el tufejant bleix de les llànties d'oli.

Era una velleta pulida i endreçada, de faccions delicades i petites i ulls humitosos; si bé, tant en unes com en altres, si endevinaven les romanalles d'una beutat exhaurida.

Duia—inclús a l'estiu—una manteleta de pel de cabra negra damunt les espatlles.

Era devota i el seu camí de cada dia que feia i desfeia més d'una i de dues vegades, era de casa a l'esglèsia i de l'esglèsia a casa.

Enraonava baixet, gesticulant una mica i donant a tot ço que deia—per nimi que fos—un interès i una importància exagerada.

En el gesticular i en la manera de dir les coses de la Cristineta, s'hi veia un prurit d'imitació a les d'un vicari de la parròquia, el més jove i l'únic quins sermons eren una mica tolerables, comparats a la soporífica cantarella del senyor rector.

Per paraules i frases anades recollint a petit pic en converses entre la seva àvia i veïnes, i àdhuc per alguna pregunta indiscreta, Damaset sabia que en el passat obscur d'aquella dona hi havia quelcom de misteriós i d'aventurer. Sospitava que en la seva joventut havia fugit dels seus pares i que molt temps després, acabades les follies, les il·lusions i la joventut, havia retornat al poblet cercanten la religió consol i perdó als seus errors i pecats.

En Damaset tenia la convicció de que la seva àvia no ignorava cap detall de la vida d'aquella dona, però a les preguntes que la seva curiositat l'empenyia a formular, sols haxia obtingut respostes ambigües:

—La Cristineta ha fet tronar i ploure, fill meu! Però era bona cristiana i s'ha repenedit. Ara ja és difícil que es repeteixin coses passades i sols cerca el perdó que més aviat obtindrà de Déu que de moltes persones a qui féu desgraciades. Perquè, tal com la veus, velleta, neulida i xacrosa va ésser un temps un pom de flors que tenia el que volia i que era ben envejada de molts... però tot ha fugit i com que costa molt esmenar una malifeta, la Cristineta prega i resa molt i molt i potser encara no es salvarà. Prent-ne exemple

Endebades feia En Damaset més preguntes buscant aclaracions i demanant detalls. Restava sempre entre els misteris que envolcallaven la vida d'aquella dona, sense poguer-hi penetrar. Tal volta perxò, sentís per ella com una suggestió, que no privava que en tenir-la aprop li entrés com una instantània repulsió que feia que tingués d'apartar-se de son costat com si es trobés en contacte d'un fred i llefiscós reptil.

I era que el seduïa i l'atreïa el passat boirós d'aquella dona—potser únicament perquè no el coneixia i perquè se'l creia menys vulgar del que seria realment—i en canvi li era repulsiva la Cristineta, aquella velleta pulida i xacrosa que esdevinguda vella i neulida s'havia tornat catòlica i sentimental i àdhuc imitava l'enraonar i el gesticular d'aquell vicari jove de la parròquia.

Aquestes quatre dones—la Catrina, la Cristineta, l'àvia i la mare de Damaset—eren les que composaven la rodona que s'havia fet a l'eixida de cà graner.

El noi de la casa gairabé sempre romania a la vora de les dones escoltant la conversa i com esperant quelcom que li cridés l'atenció.

Moltes vegades s'embadalia contemplant la volta immensa i diàfana del cel, o la faç ataronjada de la lluna o escoltant el màgic refilar dels rossinyols. Però gairabé mai s'atrevia a abandonar l'eixida. En alguna ocasió s'havia arriscat a endinsar-se per l'hort que tan curosament treballaven son pare i avi en les hores esbarjoses i en el qual creixien altes i enjongaladisses tomateres —amb penjolls de tomàtecs d'un color roig violent, pero fresc, i d'uns verds suaus i untuosos—; unes parres de raïms nacrats i dulcíssims; pruneres clàudies de fruit sucós i molsut; albercoquers de feconditat prodigiosa; ametllers, que tan atrevidament anunciaven abans d'hora la proximitat de la primavera, i tota mena d'arbres fruiters; però era quelcom poruc i les bellugadices ombres que projectaven els arbres el remoreig del fullatge, la misteriosa quietut que planava dintre l'hort, qualsevol soroll dintre el galliner o un lleu rumor entre l'herbei, feien que es filtrés com un fred dintre seu i que li entressin unes ganes bojes d'arrencar-se a corre i d'amagar-se vora l'àvia o la mare. Però feia un esforç i es dominava. Tant mateix era massa gran per a tenir por! I es posava a cantar. La veu era tremoladiça, feble i per por tampoc s'atrevia a cridar massa fort. La cançó durava una estona, però moria prest i si En Damaset hagués pogut sentir aquell cant planyívol, trist i tremolenc—cant d'engoixa—que sens dar-se'n compte ell mateix cantava, sens dubte en lloc de sentir una mica de por hagués sentit com una esgarifança que li hagués corregut per tot el cos.

Dominant-se i fent esforços gegantins retornava cap a l'aixida, lluitant amb la perfidiosa tentació d'arrencar a corre follament.

Aquell dia Damaset no se'n anà cap a l'hort. Es quedà a l'eixida arreglant un bastó esquerdat que dies enrera son pare li havia donat.

Tantost contemplava el cel, com escoltava el cant dels rossinyols, fins que unes paraules que li arribaren de la conversa de les dones feren que en ella concentrés tota l'atenció, quedant-se amb els braços caiguts amb lassitud, el bastó oblidat en terra i esguards i pensa lligats a ço que escoltava.

Parlava la Catrina i contava quelcom d'un fantasme i un cementir. Com cansada de l'esforç que havia fet en enraonar més del que tenia per costum, suspirà, somrigué, plegà els braços i callà.

Se succeí una estona de silenci, en el qual requerien més relleu les notes agudíssimes dels cants dels rossinyols i les somortes salmòdies d'un chor de granotes d'una horta llunyana.

Després la Cristineta digué:—Ja sé a quin cas fas referència, i creieu, os ho asseguro; aquells sorolls no eren altre cosa que una pobre animeta que pidolava el camí del Cel.

—Potser sí, contestà la mare del Damaset. No és així Catrina.?

—Ai, jo, no sé! Tot potser en aquest món. Passen coses tan estranyes!

Anava a replicar la Cristineta i hauria d'haver enraonat, deixat anar un sermó que devia ballar-li per la pensa, però l'àvia del Damaset se li anticipà i no deixant-li temps per a obrir la boca dugué:

— Per cas que donà bona garlamenta i escàndel, el que jo puc contar-vos. Això succeí ja fa molts anys, en el poble on vaig nèixer. Es un poble, que com ja os he dit altres vegades, es troba al bell cim d'una muntanya alta i pelada i ben apartat de tota comunicació. L'aigua és ben escassa. De pous no n'hi ha, perquè per fondos que els fassin no troben aigua; només tenen cisternes i una font en un recó de la plaça vora els bancs de pedra enganxats a la paret de la façana de l'església.

L'aigua d'aquella font vé de molt lluny, d'una riereta pobrissona, i la font raja en prou feines. Totes les dones anaven, i van encara, a la font on deixaven el canti, posant-los un darrera l'altre sota els bancs de pedra mentre unes quantes es quedaven fins ben entrada la nit, omplenant els cantis que a l'endemà eren passats a recollir per llurs propietàries.

Doncs bé, una nit, mentre esperavem que un canti acabés d'omplir-se, escolteu el que succeí.

Repercutint sinistrament en el silenci nocturn, oïren primer estranys sorolls, després llargs gemecs i per fi quedaren glaçades de por en veure que de la cantonada de la plaça eixia un fastasme, tot embolicat de blanc i arrossegant una cadena. Les dones fugiren mig mortes de l'espant.

A l'endemà tot el poble anava plé de l'aparició d'aquella animeta i ningú volia quedar-se a la font. Unes quantes de coratjoses decidiren fer-ho i també en arribar a la mateixa hora es repetí la aparició.

Això durà uns quants dies i quan ja ningú volia anar a la font ni en prou feines de dia, una colla s'amagà en un recó de la plaça que la fosca inundava.

Com cada nit aparequé l'animeta. Envalentonant-se uns amb altres, sortiren de la fosca del recó els amagats i avançaren vers el fantasma. Aquest s'aturà, s'encarà amb els atrevidots i els féu signes estranys i gestos estrambòtics. Després, lentament es dirigí vers un carreró de darrera l'església.

Els que havien estat aturats, tot tremolosos, corriren fins el cantó per on el fantasma havia fugit, i res veieren. Tots junts anaren de l'un a l'altre carrer i corriren tots els del poble. L'animeta s'havia fos.

Digueren a l'endemà que arreu sentien una fetor de sofre i que en estar davant l'aparició, notaren que eixia d'ella com una claror blavenca, talment la dels mistos rascats en la fosca.

Aneu a saber la veritat de tot això. El cert és que mai més cap animeta ni fantasma féu aparició en el poble. Però ja veieu, encara avui les dones van a la font amb por, i el fantasma de la font és el temor de la quitxalla.

Callaren les quatre dones i restaren pensatives. Per damunt d'elles diria's que hi hagués passat com un aleteig misteriós, deixant com un polsim,

una mica de fragància freda i evocadora de llegenda o de miracle i tal volta totes elles sentissin com un roseg: la mica de por que sentirien en romandre soles i en trobar-se entre la solitud sepulcral i buida d'una cambra, i la Catrina devia evocar la memòria de son germà mort físic i a la Cristineta, fantasmes de son passat tèrbol devien torturar-la.

Una estona després, digué la mare del Damaset:

—Quina conversa la que hem tingut aquesta nit! Veieu com hem quedat moixes!

—Tan se val enraonar d'això com d'allò, contestà la Catrina.

—No, val més enraonar d'això que d'allò, digué la Cristineta. Al menys tot el que s'ha dit aquesta nit ens ensenya el temor que devem tenir d'aqueixes coses sobrenaturals i d'estar sempre en gràcia de Déu, l'únic que ens pot lliurar de semblants persecucions.

I tornà a fer-se el silenci.

En Damaset, ni s'atrevia a moure's. Més que por, tenia basarda.

El seu natural ja de sí mateix era prou temorenc i poruc i ara excitat amb les narracions que acabava d'oïr havia esdevingut susceptible a totes les pors i la cosa més nímia li ocasionava frisançes i li donava patura. I li semblava que de les ombres tenia d'eixir una grapa fantàstica o que en mig de la claror lletosa de la lluna anava a aparèixer una blanca visió i les lluiçors del fullatge li produïen esgarrifances i súrts.

Ni gosava alçar-se. Rosegat per la basarda, corcat per la por probava cloure les parpelles per a no veure res que pogués espantar-lo, però debades, perquè tindre els ulls clucs i creure's que a son costat hi havia algú, era cosa simultània. I tampoc gosava tindre els ulls oberts per por a ço que podria veure.

Restà encongit, arreat a les faldilles de l'àvia.

Eren les onze tocases i el pare i l'avi d'En Damaset havien retornat del cafè tot xuclant les darreres pipades a la pipa, i les amigues s'acomiadaren.

Tots se'n anaren al llit. En Damaset feia coses desacostumades i estranyes en ell, enc que els de la casa no ho notessin. Havia pretingut que la seva mare li fes companyia, però sols obtingué un reny.

—Ja era massa gran, tanmateix, per a fer com les criatures!

Massa gran! I tan petit com se sentia aleshores! Necessitava companyia, necessitava una veu que trenqués aquella quietud fatídica que el turmentava, necessitava paraules que infiltressin una mica de valor a son cor. Però era massa gran i sens dubte perxò mateix no s'atrevia a confessar que tenia por.

No es despullà. Una força misteriosa l'impulsà a acostar-se als vidres de la finestra de la seva cambra, que donava a la plaça. I així passà llarg espai de temps, sense que mai pogués precisar quant.

Veié al serè que rondava per la plaça i que s'assegurava que totes les portes estaven tancades, empenyent-les i decantant a elles la resplendor ro-

genca del fanalet. Això el tranquil·litza una mica. Hi havia qui vigilava i no calia que tingués por. O i més, de què tenir por?

Tot el que s'havia dit en la rodona, no serien bromes pesades fetes per homes mateixos? Quelcom li deia que no tot eren bromes i sinó, qui era el fantasme aquell de la font, que deixava feter de sofra i un reflexe blavós l'envoltava? I també, no podria ésser que tenint en compte que ell escoltava les dones haguessin donat apariència de ficció a lo que era espantable realitat?

I una veueta li digué que sí, que aquella era la raó. I pensà en la Cristineta, aquella dona que per ell tenia quelcom de bruixa, encara que fos tan devota.

El serè cantà en veu escardalenca l'hora que era i deixà la plaça, allunyant-se pel carrer que venia enfront de la finestra. Amb el xuxo tustava el caire de l'acera i el reflexe del llum del fanal anava empetitint-se, fins que es perderen reflexe i serè i darrerament el petar del xuxo.

La plaça havia restat deserta, solitària i quieta, i el serè havia desaparegut com llisca imperceptible una esperança i fugí i s'esvaeix.

Fins aleshores al minyó li semblava tenir companyia, mes ara era ben sol, i tenia por d'apropar-se al llit—sota del qual podia abscondir-s'hi qui sab quin fantasme—i cosa extranya, ni pensà en cantar!

L'espelma que il·luminava la cambra estava a les acaballes. Féu unes quantes flamarades més vives i després s'anà esmortuint, baixant d'intensitat, fins esdevenir la flama gairabé tota blava i després s'apagà. Restà el calliu del ble un moment encès com un puntet rogenc en mig la foscó, minúscula pupila d'un ésser perdut en ombres. I també morí.

—Com una vida que s'acaba, pensà En Damaset.

El tuf del ble volejà un moment per la cambra. Després es perdé.

Al minyó li retornà a la pensa i amb insistència el record de la Cristineta. S'apropà més als vidres de la finestra i esguardà a la plaça.

Passà una estona. Tot de cop, una ombra blanca aparequé. Caminava silenciosament i lenta. Duia com unes faldilles i el cap envolicat amb un drap blanc, però el fullatge dels plàtans de la plaça no li permetien veure'l bé. Lentament, com el mateix fantasme de que havien parlat les dones, es passejava l'ombra per la plaça i romania ara aturada, ara caminant, i aquella ombra no res més podia ésser que un fantasme, un fantasme espantable que podria a sofra.

Per què, per què no venia ara el serè? Aquesta frase es repetia com un clam dintre el cor del Damaset.

S'oïren uns cants d'una colla de gent jove i unes rialles.

—Si aquell jovent passés per la plaça i sorprengués al fantasme!

Els cants s'anaren allunyant i promte es perderen fosos i aufegats pel silenci i la distància.

Una basarda folla s'apoderà del Damaset i fugí rabent de la finestra, per-

què havia vist com el fantasma s'havia adonat d'ell i l'amenaçava sinistrament.

El reflexe de la lluna es filtrava una mica en la cambra i una clapa de claror queia trista i freda sobre una cortina.

I precisament en aquella clapa, va veure En Damaset com una mà agafava la cortina i com anava a retirar-la i com la cortina es movia. I aquella mà blanca, esquelètica, era la mà de la Cristineta...

Un crit gutural s'escapà de la seva boca i caigué aplomat en terra.

A l'endemà en retornar a l'us de sos sentits, es trobà en el llit ben acotxat, i a son devora l'àvia que amb el dit sobre els llavis li signava que callés. La por el feu estar malalt uns quants dies i ja restablert del tot, va saber que el fantasma que havia vist, no era tal fantasma, sino el flaquer que en calçotets i samarreta, calçat de xerracs i mocador al cap, tot blanc de farina, esperava que arribés l'hora d'enfornar el pa.

Però cosa misteriosa, aquella nit mateixa de la por, havia traspassat la Cristineta, deien d'un atac de cor. I aquella Cristineta vivia en la mateixa plaça... I aquella Cristineta tenia un passat tèrbol! I aquella mà que el noi vege agafada a la cortina? Misteris, misteris que no podia explicar-se i que el feien dubtar de la certesa de l'explicació que se li havia donat.

O fantasmes, o visions que ens tortureu, sou vosaltres una cosa inexistent, no corriu lliures pel món, no sou visions que us poseu davant nostre, sou solament fills de nosaltres mateixos, de nostra imaginació o de nostra por, i elles són les que us posen davant nostres ulls.

Nosaltres us portem i perxò per a nosaltres, covards, són vostres turments.

Perxò En Damaset si bé va poguer convence's de que havia sigut víctima de la seva imaginació fantasiosa, no perxò va poguer lliurar-se mai més d'ésser subjugat a tota cosa misteriosa i fou sempre més un ser poruc i supersticiós, a qui posava melancòlic la claror de la lluna, a qui el silenci donava esgarrifances i a qui les ombres bellugadisses del dançar de les branques dels arbres, en la nit donava patira, perquè havien fet presa en ell i el dominaven, turmentant-lo, els fantasmes, aquesta cosa inexistent.

Barcelona.

ALFRED GALLART

Cors d'angels

Històric

La sirena deixa sentir sa ronca veu; era l'hora de descans, la d'esmorzar. Els obrers se disposaven al retorn a llurs cases.

En desaparèixer les últimes dones, tres o quatre amigues, que, per causa de trobar-se lluny de sa casa preferien quedar-se allí mateix, esmorzant alegrement, comentaven després les llurs coses de noies joves sota l'escalf d'un raig joginer de sol de Primavera.

En començar d'esmorzar s'adonaren d'una pobre dona, que amb el cap entre les mans plorava silenciosament. Es miraren totes estranyades com per preguntar-se la causa, i s'hi aproparen encuriosides.

En ésser davant d'ella, la que guiava el grup, li digué amb veu tremolosa i amb cert temor: Digueu amiga, què us passa, per què ploreu?

—Filles meves, digué l'al·ludida, amb veu tremolosa i trista, la meva desgràcia és molt gran,—escolteu que vos l'explicaré:

El meu marit (d'un temps ençà, no fa més que maltractar-nos i malgastar els diners que guanyo jo amb el meu treball per donar menjar als meus fills, que petits com són, tenen ja de conèixer la misèria i la fam. No puc moltes de vegades donar l'aliment que sos pobres cossos flacs i defallits necessiten. Més, com homenets, quan moltes de les voltes els tinc de dir que res no tenim per menjar em contesten els fillets meus que no tenen gana, animant-me amb frases encoratjadores!

Avui m'he quedat aquí, per que no tinc més que un mos de pa, i el guardo per quan mos fillets es lleuin, i no vui que em tornin veure plorar davant tanta misèria.

En acabar aquesta narració, se ens presenta davant nostre un quadre corprenedor.

Un darrera l'altre, entraren a la sala de treball cinc noiets, de tres a set anys, portant el més gran que era al que davant anava, un tros de pa, sec i negre, que l'oferí a sa mare dient-li: Mare, portem aquest pa perquè vèiem que no venia a esmorzar; nosaltres no tenim gana.

Davant el comportament d'aquells infants, les quatre amigues, seguint l'exemple de la primera, feren ofrena de llur esmorzar, repartint-lo equitativament entre els menuts i la mare, que en veure l'acte generós d'aquelles noies, trencà en un profund plor, que fou acompanyat pel de sos fills i el d'elles mateixes.

El dissabte, la fada protectora, o sigui l'instigadora d'aitals fets, anava d'una dona a l'altra, que després d'haver cobrat el que els corresponia de tota una setmana de penós treball, donaven una almoina a l'àngel bo, que les recollia i que les oferia més tard amb una rialleta de triomf, a la qui era blanc de la misèria i la desgràcia.

La pobra dona, no trobant frases de remerciament per aquella que tant bé li havia causat, trencà un plor que fou ofegat pel crit joganer de la sirena.

Les quatre ànimes blanques, amb pas petit i lleuger i amb el somriure als llavis, sens voler recordar la bona obra que havien causat, es dirigien vers llur casa on les esperava el repòs i benestar de la pau de la família.

LLUIS C. V.

Crónica local

En el va i ve de forasters pot dir-se que hi ha una tongada d'estiuejants de Juliol i altra d'estiuejants d'Agost. Així en el saló de l'Hotel Trias s'és vista la quasi total renovació de persones. A portes esbatanades, en tots cantons resonen pianos esgranant *Fox-trots* o *Two-steps* i delicioses veus cantant melodies clàssiques, i les salves d'aplaudiments dels qui en la dansa o cantúria disfruten. Hi han hagut reunions de Societat a casa dels senyors Escolar, Forn, Andreu, Polls-Boy. En la maisó d'aquesta última família s'ajunten tan rics i nombrosos elements musicals que les vetllades tenen un veritable interès artístic. Donya Emilia Carpio de Planas, les senyoretes Enriqueta Angelgran i Amèrica Polls-Boy delecten tots els oients. Una vetlla hi concorregueren el notable violinista En Germà Sàbat i els solistes de l'Orfeó senyors Suñé, Vicens i Matamala. El carrer del mal nom de *Moro* també s'omplen de resonàncies de festes perquè en una de ses cases se reuneixen una trentena de distingides famílies a dansar i a fer comèdies, portant representades *La plancha de la Marquesa* i *L'oncle Benet*.

A la Fosca, com és natural també resona la música dansadora i fins algun dia i són anats els músics de *La Principal* a tocar sardanes. En les tardes dels diumenges la delitosa platja és molt animada. Ens plau transcriure els noms de les honorables famílies que han visitat nostra vila: March, Ferran, Pujolar, Martorell, Vallés, Forn, Webs, Evans, Arnau, D'aulignae, Ortés, Enric Bosch, Ferrer, Calvó, Ràfols, Soler (Alexandre), Cabot, San Martín, Pascual, Jené, Figuerola, Molas, Prat Vidua de Sánchez, Camps, Castellà i Palau, Mrs. Pascal, Mr. Macolonal i Sr. Soler.

També n'hi han a St. Antoni entre els quals hi figuren les famílies Dalmau i Pla de Girona.

No podem cloure el capítol de música sense parlar de l'Entitat que en moltes mesades és l'únic que ens dóna motiu d'escriure. L'Orfeó Ocellada, comptant amb la preadíssima direcció de l'eminent Mestre J. Sancho Marra-co donà la segona representació de *Retorn* amb orquestra de corda harmonium i piano. El pressupost de l'estrena no podia pas repetir-se sense una enorme pèrdua. Hi havien músics de Barcelona, Girona, St. Feliu i Palamós. Els qui havien fruit de les excel·lents condicions de l'estrena, en part les trobaren enyor en la segona representació, notant també en la part escènica la falta d'entusiasme que revela falta d'ensajos. De totes maneres, el públic va quedar-ne satisfet, senyaladament la part que no coneixia l'obra. A guisa de professionals, tots els mateixos elements —unes 120 persones— amb el

Mestre Sancho Marraco al cap, feren una excursió a Olot a les poques hores de plegat l'espectacle en esta vila. L'Orfeó Olotí els rebé amb afecte germanívol; a la recepció a la Casa Comunal parlaren l'Alcalde d'Olot, senyor Tre-serra qui oferí una artística llaçada, l'Alcalde Accidental de Palamós En Josep Fàbrega, i els Diputats de la Mancomunitat senyors Solà i Roger. Concert i obra obtingueren un èxit franc. En Suñé hagué de repetir "La Barretina" i els autors de *Retorn* eixiren al prosceni a rebre la collita d'aplaudiments. En sortint del teatre, l'Orfeó acollit amicalment pel Casal Català, esperà dansant l'hora de marxa amb la satisfacció d'acceptar una també molt bonica llaçada. No hi ha dubte que és l'èxit major de l'Orfeó.

Un portugués ex-patriat, bon baríton donà un concert al Casino El Port i altre al Casino "La Unión" amb general simpatia.

De les divergències en els pobles de Sant Joan de Palamós i Sant Antoni n'han resultat dugues Festes Majors a cada poble i a totes va un gran estol de palamosins.

En la última sessió teatral del Centre Federal fou representada la comèdia *L'oncle rector* d'En Manel Folch i Torres.

Per haver en nostra vila el número suficient de Socis de la Protectora de l'Ensenyança Catalana es constitueix una Delegació.

Els socis de la Cooperativa "La Equitativa" arribaren en l'últim trimestre a 1.967.

Malgrat de saber la determinació de la peritació urbana catastral, han brollat llaments i queixes en el moment de veure els rebuts. Segons informes, Palamós ha de pagar més de 70.000 pessetes, els propietaris dels edificis afectats per les inundacions, han presentat una instància de bonificació de la qual es tenen bones impressions.

A l'angúnia del pagament crescut succeí la del comerç amb motiu de la vaga de funcionaris de Correus. En la Casa de la Vila es reuniren les forces vives, les quals nombraren Administrador de Correus al secretari de l'Ajuntament. La Cambra de Comerç protestà de la vaga. Reacciona un poc la indústria; tanmateix es insignificant en relació amb la gran crisi que de temps sofrim. Algunes demandes importants, movimenten algunes fàbriques de discs i tiratges. En poc temps el que ha augmentat és la indústria del peix: ara comptem 5 salins. Fins gent que té feina s'allista per anar a les veremes de França.

Els obsequis i atencions han fet que la Colònia Escolar barcelonina hagi marxat contentíssima de Palamós del qual servaran un grat record perdurable.

Va commoure's un jorn tota la vila amb l'alarma de que corria un gos rabiós. Per haver furtat en la masia d'En Vilanova foren presos alguns subjectes.

En el carrer Major vora el Portal, es procedeix a la reconstrucció d'una casa que és d'En Ricard Casanovas i a la reforma de la d'En Josep Crosa.

Repren la vara d'Alcalde el senyor Marquès.

Moviment del port

Vaixells entrats durant el mes de Juliol de 1922.

1, Vapor, Churruca, (inglés); 2, veler, Joven Paquito; 3, vap., Ampurdanés; 4, vap. Ampurdanés; 5, vap., England Marú, (japonés); 6, veler, Teresa; 7, veler, Joven Paquito; 8, vap., Bachus, (francés); 9, vap., Ampurdanés; 10, vap., Olesa; 11, vap., Tirmond; 12, vap., Ampurdanés; 13, vap., Occident, (italià); 14, vap., Dundee, (inglés); 15, veler, Margarita Taberner; 16, veler, Joven Paquito; 17, vap., Lacidón, (francés); 18, vap., Cabo Carbociro; 19, vap., Ampurdanés; 20, vap., Montjuich; 21, vap., Ampurdanés; 22, veler, Teresa; 23 veler, 2.ª Carmencita; 24, veler, Joven Paquito; 25, vap., Rita, 26. vapor, Ampurdanés; 27, vap., Ciscar; 28, Munt Pelvoux, (francès); 29, veler, Avigia Madre, (italià); 30, veler, Ramona; 31, vap., Rita; 32, veler, Maria Rosa; 33, vap., Ampurdanés; 34, veler, San José; 35, veler, Joven Paquito; 36, vap., Ampurdanés, 37, vap., Cabo San Sebastián.—Sumen 37.

Registre civil

Mes de Juny

Naixements.—0.

Matrimonis.—1, Miquel Moner i Roger amb Aurora Miró i Gubert.—2, Juli Elias i Pinillos amb Alionor Hernández i Barnís.—Sumen 2.

Defuncions.—1, Miquel Matas i Clara, 10 anys.—2, Joaquim Valmaña i Vilanova, 59 anys.—3, Carmen Clara i Roselló 70 anys.—4, Albert Marcó i Lamarge, 6 mesos.—5, Teresa Pruneda i Lamarge, 3 anys.—6, Ramona Josep Ferré, 61 anys.—7, Lluïsa Armengol i Font, 66 anys.—Sumen 7.

Mes de Juliol

Naixements.—1, Rosa Cadira i Genís.—2, Josep Comas i Puig.—3, Pere Ferré i Payet.—4, Albert Dalmau i Darnaculleta.—5, Maria Rosa Juera i Polit.—6, Enriqueta Roig i Portolés.—7, Ureña i Servià.—8, Joan Joan Serret.—Sumen 8.

Defuncions.—1, Rosa Servià i Gamirà, 87 anys.—2 Joan Torres i Carreras, 11 mesos.—3, Josep Vilà i Albertí, 45 anys.—4 Josep Jofre i Pi, 45 anys.—Sumen 4.

Matrimonis.—0.

Tallers Tipogràfics LLORÉNS CASTELLÓ—Palamós.